

8391 IŞIKSEL, Güneş. Hacı Murad (Agi Morato): an elusive dignitary active in the second half of the sixteenth century. *Osmanlı Araştırmaları. Journal of Ottoman Studies*, 47 (2016) pp. 249-263. Hacı Murad (alias Agi Morato), Ottoman governor of Médéa, 80 km south of Algiers, and his relations with Spain and France.

MAKULDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

21 Kasım 2017

HACI MURAD'IN MEZARI HAKKINDA

Yüksel SAYAN
Ege Üniversitesi

*ölmek fısıldadıkça son semaveri
bulutlanır çay kristal fincanda
ışıklar gizlice bilenir zindanda
bir ustura çizgisi Azerbaycan'da
hacı murad'ın üzengileri*

Atilla İlhan

Giriş

Şeyh Şamil'in Kuzey Kafkasya'da Ruslara karşı verdiği istiklâl mücadelesinde en meşhur naibi ve komutanlarından olan Hacı Murad (Foto: 1), 1812 yılında Dağıstan'ın Hunzak şehri yakınlarında bir köyde dünyaya gelmiştir. Kırk yıllık kısa ömrü, içinde bulunduğu devrin karışıklıkları ve savaşlar sebebiyle sürekli mücadelelerle geçmiştir. Onun bu mücadeleleri ve kahramanlığı, başta ünlü Rus yazarı Tolstoy'un 1896 yılında kaleme aldığı Hacı Murad adlı romanı¹ olmak üzere pek çok filme de konu olmuştur. 1852 yılında esir olarak tutulduğu Nuha (Şeki) Kalesi'nden kaçmayı başaran Hacı Murad, Eyri Çay kıyısında, şimdiki Tankıt Köyü yakınlarında muhasara altına alınarak 5 Mayıs 1852 tarihinde şehit edilmiştir. Daha sonra naaşının Nuha'ya getirilerek halka gösterildiği, başının da kesilerek Tiflis'te bulunan Kafkasya genel valisi Prens Voronstov'a gönderildiği belirtilmektedir (Budak 1996: 491). Başka bir rivayete göre de Hacı Murad'ın kesik başı Çar I. Nikola'ya verilme üzere Rusya'ya götürülmüş; Rus anatomist N.N. Piraqov Hacı tarafından Çar'a gösterdikten sonra mumyalanarak Askeri Tıp Akademisi'ne verilen (Azimov-Ahmedov 1998:54-55) Murad'ın başı, 1959 yılında St. Petesburg'ta Kunstkammer Müzesi'ne teslim edilmiş, burada uzun zaman teşhir edildikten sonra teşhirden kaldırılmıştır².

Rus idaresi zamanında bir dönem gizli tutulmuş olmasından Hacı Murad'ın mezarı ile ilgili çeşitli rivayetler ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, onun İlisu'da veya Kuzey Azerbaycan'da Kıpçak köyünde toprağa verildiği yönünde rivayetler bulunmaktadır (M. Budak 1996: 491). Nitekim Hacı Murad'ın şehit düştüğü yere defnedildiği (Azimov-Ahmedov 1998: 54) bilgisinden hareketle, naaşının Şeki'ye

¹ "Hacı Murad" romanı 1972 yılında Cüneyt Emiroğlu tarafından Türkçeye çevrilerek yayımlanmış ve Türkiye'de de oldukça ilgi görmüştür. Ömrü boyunca Türk Edebiyatı başta olmak üzere Türk kültürüne büyük hizmet veren Prof. Dr. Fikret Türkmen hocamız, "Doğulu Konuların Rus Edebiyatında İşlenmesi Mesleesi" (*Turkish Studies*, Volume 2/2, 2007, s.680-689) başlıklı bir makaleyle Rus yazarlarının bu konudaki çalışmalarını ele almıştır.

² Hacı Murad'ın torunları 1999 yılında Hacı Murad'ın müzede teşhir edilen başını, Hunzak'ta defnetmek için istemişlerdir. Buna olumlu cevap vermeyen Rus yetkililer, Hacı Murad'ın başını teşhirden kaldırmakla yetinmişlerdir. Hacı Murad'ın başı halen 6521-1 envanter numarasıyla St. Petesburg Kunstkammer Müzesi'nde bulunmaktadır.

*Türkmen Bilgesi: Fikret Türkmen Armağanı, edit. İbrahim
Dilek, Ferah Türker, Ankara: Türk Kültürü Araş. Enst., 2015,*

İSAM DM-266173

03 Mart 2019

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

29 MAYIS 199:

✓ Hacı Murad
- Dağıstan

YASSIN, Najman. The photography of Murad
al-Dağıstani: the triumph of life in the
face of circumstance. *Ur*, 1981 ii pp.49-52.

08 AVGUSTOS 1997

2699 SERGEENKO, A.P. "Khadzhi-Murat" *L'ya*
Tolstogo: istoriya sozdaniya povesti.
Ed. Kovalev, V.A. Moscow: Sovremennik, 1983.
239pp.

Hacı
Murad

Méliès, sinemacılığı bıraktıktan sonra, unutulup gitmiş, Montparnasse garında, bu şekerleme ve oyuncak dükkânını açmıştı, ömrünün son yıllarında burada keşfedildi ve hakkettiği itibara kavuştu.

ra da, 21 ocak 1938 günü kanserden ölü.

BİR ÖNCÜ

Yıllar geçtikçe Méliès'in önemi daha iyi anlaşıldı. 1944 yılında Bessy ile Do Duca «Georges Méliès, mage» adlı kitabı yayınladılar. 1939'da Paris'te bir sokağa, daha sonra 1946'da yine Paris'te bir parka ve eski Houdin tiyatrosunun olduğu yerde açılan sinemaya da «Méliès Sineması» dendi. 1950'de Montreuil sinema kulübü kuruldu ve adına «Georges Méliès Sinema Kulübü» dendi. 1953'te, hayatına ait 30 dakikalık bir film çevrildi. Bir yıl sonra mezarına, büstü kondu, büstün açılışına Endüstri ve Ticaret Bakanı geldi.

Elizabeth Taylor'un müteveffa kocası Mike Todd, yankılar uyandıran «80 Gün-de Devri Alem» adlı filminin başına Méliès'in yıllar önce yaptığı ve aynı adı taşıyan filmini ekleyerek bir kadirşinashık örneği gösterdi. 1961'de bir «Méliès'i Sevenler Derneği» kuruldu. Dernek sayesinde Méliès'in şöhreti daha da arttı. Posta ve

Telefon Bakanlığı Georges Méliès pulu bastı.

Fransa dışındaki ülkelerde de gün geçtikçe Méliès'in adı daha yaygın hâle geliyor, yaptıkları daha iyi anlaşılıyordu. Dış ülkelerden gelen taleplerin fazlalığı karşısında Meksika, Türkiye, Portekiz, Fas, Kanada, Brezilya ve Rusya'da resim ve fotoğraf sergileri düzenlendi. Dışişleri Bakanlığı Méliès'in torunu Madeleine Malthête - Méliès'i, filim gösterilerini sunmak ve konferans vermek üzere görevlendirdi. Torun Méliès o gün, bugün dolaşıp duruyor dünyanın dört bir yanında. Amacı hep «büyükbabasının» yeterince tanıtılmasına yardımcı olmak. İtalya'dan Fransa'ya, Rusya'dan Amerika'ya, İngiltere'den Macaristan'a, Türkiye'den Hollanda'ya kadar gitmediği yer kalmadı.

Méliès, sinemada bugün bile kullanılan birçok sinema hilesini bulan ve ilk defa uygulayan bir «öncüydü». Bir usta olup olmadığı zaman zaman tartışılmıştır ama, «öncülüğü», herkes tarafından kabul edilir.

Efsaneleşen
Kahraman

Hacı Murad

Yazan: Adli Eğiter

KAFKAS Türkleri 1800 - 1810 yıllarında kuzeyden gelen Moskof istilâ sürülerine karşı amansız bir müdafaaaya girişmişlerdi. Çar'ın kudurmuş çakal sürülerine delilikleri dar getiren bu kartallardan birisi de, savaşlardaki cesareti ve mertliğiyle tanınan Tavulal ailesinden Gitino Muhammed idi.

Kafdağ'ının meşhur soğuk gecelerinden biriydi. Gitino'nun karısı doğum sancıları çekiyor, yeni bir kartal yavrusu dünyaya getirmek için sabırsızlanıyordu. Aynı gece Hunzak köyünün medresesinde Ruslar'a baskın yapacak gönüllüler arasında kur'a çekilecekti. Bu kur'ada bulunmamak, savaştan kaçmak ve vatan müdafasından çekilmek sayıldığı için şerefsizlik sayılırdı. Dağların töresi böyleydi çünkü...

Gitino da muhakkak orada olmalıydı. Karısı kendisini yalnız bırakmamasını istediği halde, yine de mescide gelmişti. Gecenin geç saatlerinde mescidin kapısı çalınmış, kapıda Gitino'nun hasta ve hamile karısı görünmüştü. Kocasını çağırıyordu. Yardıma muhtaç, bitkin ve perişandı. Gitino dışarı çıktı, karısını köyün arka sokaklarına doğru sürükledi. Onunla veda-laştıktan sonra: «Eğer bu gece benim savaşıma engel olacaksan bu çocuk doğma-

sın» diyerek hançerini, gözünü kırpmadan bekleyen karısının karnına sapladı... Onu karların üzerine bırakarak çevik adımlarla toplantıya katıldı. Kur'ayı kazananlarla beraber, Ruslar'a yapacakları baskına doğru, 25 ecel tırpanı, gecenin karanlığında uçup kayboldular...

Hunzak köyünün bir kilometre uzağında, vâdinin doruklarında Avar Hanı'nın kalesi ve malikânesi vardı. Yaralı kadın Kafkas'ın soğuk ayazı ve ölümlü mücadele ederek sürüne sürüne Ahmed Han'ın konağına kadar geldi. Nöbetçiler, yaralı kadını içeri aldılar.

Aynı gece Ahmed Han, karısının bir erkek evlât dünyaya getireceğini bekliyor, odasında bir aşağı, bir yukarı heyecanla dolaşıyordu. Hunzak köyünden tecrübeli yaşlı kadın Necâbet Hanım ebelik görevini yapacaktı.

Han ona: «Oğlum olmazsa, karımı da, seni de öldüreceğim» diye ihtarda bulunmuştu. Yirmi yıldır bu konakta hizmet eden bu kimsesiz kadın, çaresizlik içinde muttasıl Tanrı'ya dualar ediyordu. O esnada yaralı kadının bulunduğunu ona haber verdiler.

Necâbet Hanım, yaralı kadını kendine mahsus odalardan birine aldı, doğum yapmasını sağladı. Onun Gitino Muhammed-

ја илэ кизли данышыгылар апардыгы үчүн Ы.Д. 1728 илдэ айлэси илэ бирликдэ Көнчөҗе чагырылдыгэ вэ Османлылар тэрэфиндэн һэбс олунараг Кипрде сүржүн едилди.

Әд.: Алиев Ф. М., Антиранские выступления и борьба против турецкой оккупации в Азербайджане в первой половине XVIII века, Б., 1975.

НАЧЫ ЗЕЙНАЛАБДИН ШИРВАНИ, Начы Зейналабдин Ахунд Искандер оглу (эдэби төхөлдүсү Тэмкин, төригөтлөк лэҗаби Мәстәли шаһ; 16.8.1780, Азәрб.-ын Шамакы ш.—1837 вэ ја 1838, Гырмазы дөниз, кәмидә; Сәудијјә Әрәбистанынын Чидә ш.-нә дөфин едилмишдир)—Азәрб. алим, чографијашунас-сәјјаһ, тарихчи, этнограф, философ, әдәбијјатшунас, шаир. *Начы Мәһәмәдәли Ширванинин* гардашы. Аиләси 1785 илдә Ирагынын Кәрбәла ш.-нә көчмүшдүр. Һ. З. Ш. Кәрбәлада тәһсил алмыш, тәгр. 40 ил сәјабәт етмиш, Азәрб.-да, о чүмләдән Бақыда, Јахын вэ Орта Шәрг өлкәләриндә, Һиндистан, Сәјлон (Шри Ланка), Индонезија вэ с. јерләрдә олмушдур. Тәгр. 15 ил Нә мәтулли дини таригәтинә рәһбәрлик етмишдир. Һ. З. Ш. фарсча «Ријазус-сәјјаһ» («Чәнәт багы сәјабәтләри», 1-чи һ. 1821—22, 2-чи һ. 1826—27 илләрдә тамамланмышдыр). «Һәдајүгүс-сәјјаһ» («Сәјабәт бағлары», 1826—27), «Бустанүл-сәјјаһ» («Сәјабәт багы», 1832) вэ с. әсәрләрини јазмышдыр. Әсәрләриндә Јахын вэ Орта Шәрг өлкәләрә, Һиндистан, Һәбәшстан (Ефиопија), Орта Асија, Азәрб. вэ Ермәнистанынын чографијасы, тарихи, этнографијасы, инчәсәнәти, мәдәнијјәт абадләри, әдәбијјаты вэ с., һәмчинин бә'зи көркәкли шахсијјәтләр һаггында гүмәтли мә'луматлар верилмишдир. Һ. З. Ш. бир сыра чографи адларын мәншәји һаггында мулаһизәләр ирәли сүрмүшдүр. «Бустанүл-арифин» («Арифләр багы», 1832) вэ «Кашфул-маариф» («Биләкләри ачан», фәлсәфи әсәр, 1834) әсәрләрини дә јазмышдыр. Чәләләддиге Руминин чохчилди («Мәснәви», (Бомбей, 1895) әсәринә мүгәддимиәнин мүәл्लәфидир. Шә'рләри «Диван»да (Тәһран ун-тинин Мәркәзи китабханасындадыр) топланмышдыр. Һ. З. Ш. һаггында биринчи елми мәғаләни А. А. Бақыханов јазмышдыр. А. А. Бақыханов онун «Ријазус-сәјјаһ» әсәринин үзүнү көчүртдүрмүшдү (А. А. Бақыхановун өлүмүндән сонра әсәр *Асија музееинә* верилмишдир). Һ. З. Ш.-нин елми вэ әдәби фәалијјәти бир сыра рус, Гәрби Авропа, Шәрг вэ Азәрб. тәдигатчылары тәрәфиндән өјрәнилмиш вэ жүксәк гүмәтләндирилмишдир. Әсәрләринин әлјазмалары Лондондакы Британија музееинин китабханасында, Парис Милли китабханасында, Тәһран ун-тинин Мәркәзи китабханасында, Мисирин Хидивијјә китабханасында, ССРІ ЕА Шәргшунаслыг Ин-туун Ленинград шә'бәси китабханасында, Күрч.ССР Әлјазмалары Ин-тунда сахланыр. Ә. Чәфәрзәдәнин «Хош көрдүк сәјјаһ» тарихи романы Һ. З. Ш.-ја һәср едилмишдир.

Әсәри: Рийаз-ас-сийахат (подготовка текста и предисловие А. Кулиева), 1—3 кн., М., 1974.

Әд.: Бақыханов А. А., Кулиева Г. У., Ирмав, Б., 1951, сәһ. 218—220; Гулијев А. А., Азәрбајҗанынын көркәкли сәјјаһ-алими Начы Зейналабдин Ширвани, Б., 1964; Кәрәмов Н. К., Бөјүк сәјјаһ, чографијашунас Начы Зейналабдин Ширвани, Б., 1976; јенә онун, Гырх ил сәјабәтдә, Б., 1977; јенә онун, Жыһән вә пути, 2 изд., М., 1979; Крачковский Н. Ю., Избр. соч., т. 4, М.—Л., 1957, стр. 536; Бертельс Е. Э., Избр. труды, т. 1, М., 1960.

1964; Кәрәмов Н. К., Бөјүк сәјјаһ, чографијашунас Начы Зейналабдин Ширвани, Б., 1976; јенә онун, Гырх ил сәјабәтдә, Б., 1977; јенә онун, Жыһән вә пути, 2 изд., М., 1979; Крачковский Н. Ю., Избр. соч., т. 4, М.—Л., 1957, стр. 536; Бертельс Е. Э., Избр. труды, т. 1, М., 1960.

НАЧЫ ЈУНИ—Рәһаб вэ Нәва мугаларында кичик шә'бә.

НАЧЫ МӘҲӘММӘД (?—тәгр. 1473/74)—Аггојунлу дипломаты. 1472 илдә *Узун Һәсәнин* тапшыргы илэ Османлы империясына гаршы иттифагы мөһкәмләтмәк вэ одлу силаһлар кәтирмәк мәгсәдилә Венесијаја көндәрилмишди. Данышылары мүвәфәғијәтдә баша чатдырылдан сонра 4 кәмидә Аггојунлулар үчүн көндәрилән силаһ, һәрби сурсат, топтөкмә усталары, һабелә Венесија дипломаты Йосафат *Барбаро*, Неапол кралы вэ Рома папасынын елчиләри илэ бирликдә вәтәнә дөнән Һ. М. 1473 илин мартында Кипрә кәлиб чыхды. Гараман бәјлијинин әразиси Османлылар тәрәфиндән тутулдуғундан кәмиләри Кипрдә гојуб Тәбризә Јола-дүшән Һ. М. вэ онун башчылыг етдији Аггојунлу елчиләри Узун Һәсәнин маркәзләшдирмә тәдбирләриндән наразы олан күрд феодаллары тәрәфиндән өлдүрүлдү.

НАЧЫ МӘҲӘММӘДӘЛИ ШИРВАНИ, Начы Мәһәмәдәли Ахунд Искандер оглу (эдэби төхөлдүсү Фәһри; тәгр. 1783, Азәрб.-ын Шамакы ш.—?)—Азәрб. алим, сәјјаһ, тарихчи, мүтәфәккир, маарифчи, әдиб, шаир. *Начы Зейналабдин Ширванинин* гардашы. Аиләси 1785 илдә Ирагынын Кәрбәла ш.-нә көчмүшдүр. Һ. М. Ш. Кәрбәлада тәһсил алмыш, 19 әсрин әввәлләриндә тәгр. 30 ил әрзиндә Јахын вэ Орта Шәрг өлкәләринин, Һиндистан вэ Орта Асијаны сәјабәт етмишдир. 4 әсәри мө'лумдур: «Әлбурһан фишәрәфәтул-инсан» («Инсан шәрәфи һаггында дәлил», 1829—30 илләрдә тамамланмышдыр), «Мофтаһул-һәјат» («Һәјатын башлангычы» вэ «Һәгигәтүл-һәғәјиг» («Һәгигәтләрин һәгигәти», 1836—37) әсәрләриндә һәмин өлкәләрин ичтимаи-сијасы тарихи, мәдәни һәјаты, фәлсәфи фикир, әдәбијјат, тә'лим-тәрбијә мәсәләләринә вэ с., «Тәббә кимјуни» («Кимјәви шәфа», 1830—31) әсәри исә тәбәбәтә вэ кимја елминә һәср едилмишдир. Шә'рләр дә јазмышдыр. Әлјазмалары Лондондакы Британија музееиндә (китабханасында), Гәрби Берлинин Мәркәзи китабханасында, Кабил вэ Тәһранда шәхси китабханаларда сахланыр.

Әсәри: Хакикат ал-хака'ик («Истина истина»), Критический текст, пред., прим. и указатели Агамыра Кулиева, т. 1—2, М., 1981.

Әд.: Гулијев А. А., Тәдиг олунамыш Азәрбајҗан алим һаггында, Азәрб. ССР ЕА Мә'рузәләри, 1964, № 10; јенә онун, Надир бир автограф һаггында, јенә орада, 1975, № 2; јенә онун, Начы Мәһәмәдәли Ширванинин истифадә етдији әдәби-бәдиг әсәрләр, Азәрб. ССР ЕА Хәбәрләри (тарих, фәлсәфә вә һүгүг сәријасы), 1975, № 1.

НАЧЫ МУРАД (18 әсрин 90-чы илләринин сонун, индики Даг. МССР-ин Хунзах к.—5.5.1852, кечмиш Дајыкәнд к. јахынлыгында; индики Азәрб. ССР Гах р-ну әразисиндә)—Дағистан вэ Чеченистанда чар мүстәмләкчиләринә гаршы азадлыг һәрәкатынын, һәмчинин јерли феодаллары гаршы мүбаризәнин әсас башчыларындан бири. Чә-

сур, һәрби истә'да-да малик, лакин шөһрәтпәрәст адам иди. Авар ханлары аиләсиндә тәрбијә алмышды. 1834 илдә гардашы Османла имам Һәмзәт бәјә гаршы суи-гәсддә иштирак етмиш, онун өлдүрүлмәсиндән сонра чаризмин әлалтысы Әһмәд ханла бирликдә

Авар ханлығыны идәрә етмишди. 1836 илдә *Шамиллә* кизли әләгәдә тәгсирләндириләрәк һәбс едилмиш, һәбсдән гаҗдылдан сонра Шамилин ән јахын силаһдашларындан олмушдур. Аварыстан Шамилин *имамлығына* дахил едилдикдән (1843) сонра Һ. М. оранын наби иди. Мүһарибә вә имамлығын дахили гајдалары мәсәләләриндә Һ. М.-ла Шамил арасында фикир ајрылыгы јаранмышды. Ејни заманда Һ. М. бир сыра уғурсуз әмәлијјата көрә Шамилин ону тә'бир едәчәјиндән гөрхүрдү. 1851 илин ноябрында Һ. М. Чеченистанда гачарат русларын тәрәфинә кечди. 1851 ил декабрын әввәлиндә Һ. М. Тифлисә кәтирилди. Шамилин јанында әсирликдә галан аиләсини хилас етмәјә үмидини итирдикдән сонра, о, ибадәтлә мөшғул олмаг үчүн Нухада (Шәкидә) јашамаға ичәзә алды. 1852 илин јазында Нухадан гачан Һ. М. чар әскәрләри илә вурушмада өлдүрүлмүш, башы касилиб Петербурга көндәрилмишди. Һ. М.-ын аиләси Казана сүркүн олунмушду. 1914 илдә нәвәси (гызынын гызы) Азәрб.-а кәләрәк онун гәбринин тәхмини јерини мүјәјннәләшдириб башдашы (Азәрб. Тарихи Музееиндә сахланыр) гојдурмушду. 1957 илдә Азәрб. археологлары Гах р-нунун Танғыт к. јахынлыгында Һ. М.-ын гәбринин дөғиг јерини мүјәјннә етмишләр. Гағзада Һ. М. һаггында мүхтәлиф рәвәјятлар вар. Л. Н. Толстојун «Начы Мурад» повести онун һәјатынын сон дөврүнә һәср олунмушдур.

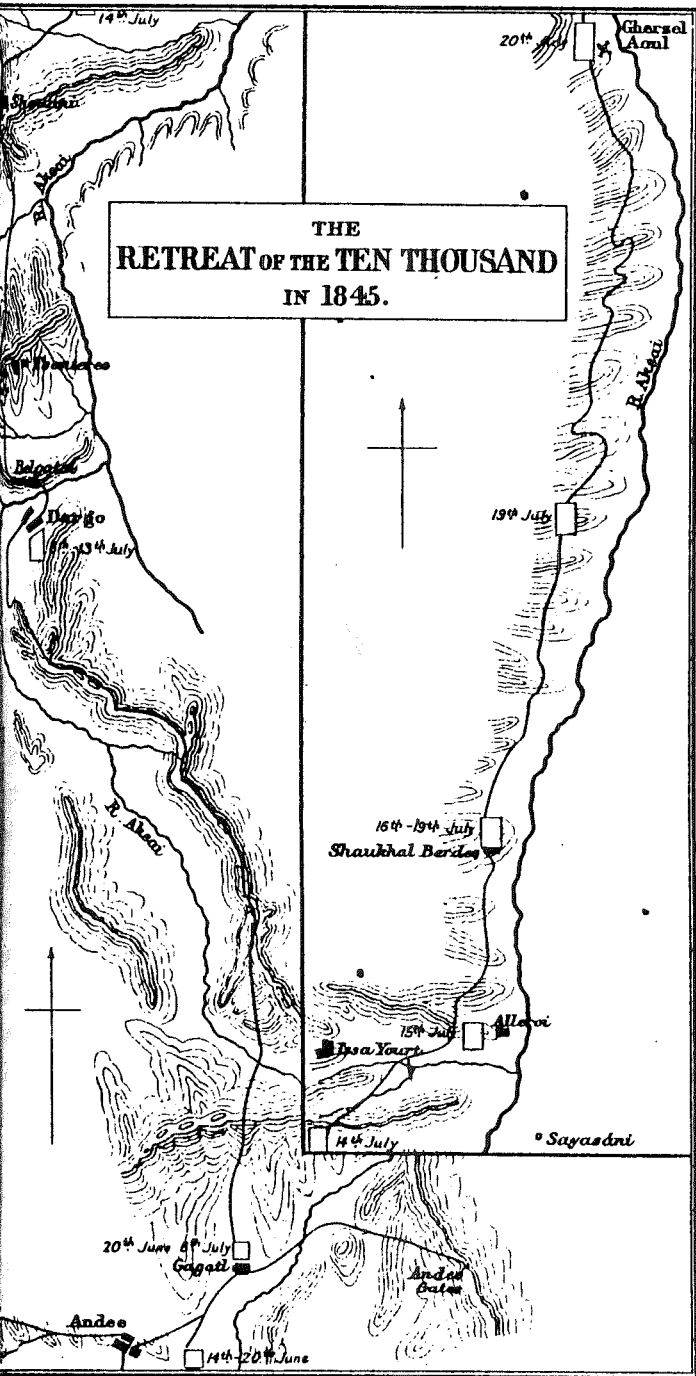
Әд.: Зиссерман А. А., Хаджи-Мурат, «Русская старина» 1881, март; Хаджи-Мурат Гулла, Хаджи-Мурат Казанбий, Хаджи-Мурат, Мемуары, пер. с аварского, Махачкала, 1927; Дьяков В. И., Исторические реалии «Хаджи Мурата», «Вопросы истории», 1973, № 5.

НАЧЫ СЕЈИД ЭБДУЛҲАМИД (1795/96, Шәки—?)—Азәрб. тарихчиси. Узун мүддәт Јахын Шәрг өлкәләринин кәзимши, вәтәнә дөндүкдән сонра газылыг етмишдир. 19 әсрин 2-чи јарысында Азәрб. дилиндә јаздыгы «Шәки ханлары вэ онларын нәсилләри» әсәри Шәкинин тарихинә (15 әсрин орталары—19 әсрин әввәли) һәср олунмушдур (әлјазмасы С. Мумтаз тәрәфиндән үзә чыхарылмышдыр). Әсәрдә Шәки ханларынын шәчәрәси, Кәләсән көрәсән вэ Киш галалары, шәкилләрин Иран әсарәтинә гаршы мүбаризәси, өлкәнин дахили вәзијјәти вэ с. һаггында мә'лумат верилмишдир.

Әсәри: Шәки ханлары вэ онларын нәсилләри (русча төрчүмәси вэ әрәб алифбасы илә мәтилә биркә), «Шәки ханлығынын тарихиндән» китабында, Б., 1958.

Әд.: Нусејнзәдә Ә., XIX әсрин иккинчи јарысында Азәрбајҗан тарихшунасылыгы, Б., 1967; Рустамов С., О дате написания «Родословной шеккинских ханов и их потомков» Гаджи Сейд Абдул-

Azerbeyejan Sovjet Ansiklopedisi; c. 8 s. 145 (Baku-1987)
Haar Israel 17 EYLOL 1997

John F. BADDELEY

The Russian Conquest of the Caucasus

London-1908, s. 411-427, DN: 12432

- Hadji Mourad

05 MAYIS 1996

CHAPTER XXV

1846

Shamil's invasion of Kabardá—Freitag's pursuit—Shamil checkmated—His flight—Hadji Mourad's raid—Shamil enters Akoushá—His defeat at Kouteshee—Russian losses

THE only consolation Vórontsoff could offer the Emperor for the heavy loss sustained was that "the mountaineers have now learnt that we can reach them in places hitherto deemed inaccessible."¹ He determined in future to advance systematically, cautiously, and to seize only what could permanently be held; but he had yet more than one sharp lesson to learn, and it was left to his successor, Prince Bariátinsky, a whole decade later, to carry out at last, in its entirety, Veliameenoff's sage advice. Meantime the year 1846 was to be devoted mainly to constructive work, the strengthening of existing forts and fortresses, the addition of new ones, the improvement of barrack accommodation, the building of a military road from Akhtee into Georgia over the main chain, and the better co-ordination and disposition of the various forces constituting the army of the Caucasus. The 5th Army Corps as such was to return to Russia, leaving its second battalions as the nucleus of a whole new division, to consist of four five-battalion regiments of infantry, with a proportionate increase of artillery and engineers. No offensive operations on a large scale were contemplated, and if any serious fighting took place it could only be as a result of hostile

¹ *Kavkazsky Sbornik*, xiv. p. 445.
411

force, under Argouteensky-Dolgoroukoff, approach, and even come within hail, but after vainly attempting to cross the Samour from the north, retire out of sight. At last, however, when further resistance was all but hopeless, that gallant commander, having made a wide detour, relieved Akhtee from the opposite side, after beating Keebeet Mahomá and Hadji Mourád brilliantly at neighbouring Meskendjee.¹

¹ *Kavkazsky Sbornik*, vi. pp. 683-727; vii. pp. 542-612. Roth's journal of the siege: *Akti*, x. p. 487. A pleasant anecdote is told of a soldier who in after years was present at a parade before the Emperor Nicholas, and attracted the latter's attention by the gold cross of St. George on his breast. Asked where he had won it he replied, in some confusion and very much to his Majesty's astonishment, "Akhvuee" (in Russian, "Oh, you!"). An explanation being demanded, it turned out that the brave fellow had particularly distinguished himself at the siege of Akhtee (in Russian, "Oh, thou!"), but had not dared to address the Emperor in the second person singular!

05 MAYIS 1994

Haci Murad

John F. BADDELEY

The Russian Conquest of the Caucasus
London-1908, s. 437-457. DN: 12432

CHAPTER XXVII

1849-1856

Shamil at the zenith of his power—Argouteensky fails at Tchokh—Hadji Mourád—His raid on Shourá—He is sent by Shamil to Kaitago—His raid on Bouinakh—Shamil's jealousy—He compasses Hadji Mourád's death—The latter surrenders to the Russians, but escapes—His death—Slieptsoff killed—Bariátinsky chief of the Left Flank—Forest cutting—Raids—Depopulation of lowland Tchetchnia—The Crimean war—Operations in Asia Minor—Danger of war with Persia—Secret convention—Shamil's invasion of Kakhétia—Argouteensky's march—Shamil's second invasion of Kakhétia and capture of the Georgian princesses—Their captivity—Shamil at home

SPEAKING generally, it may be said that from 1848 to 1856 in the eastern Caucasus both the Russians and Shamil stood on the defensive; there were comparatively few engagements of note, none involving very serious losses to either side. Shamil was left in undisturbed possession of western Daghestan, including Avaria, and of the greater part of Tchetchnia; but, on the other hand, the destruction of Saltee and Gherghébil, the building of forts at Aimiakee, Tsoudakhár, and other places, and the establishment of permanent staff quarters, with ample barrack accommodation at suitable strategic points, had greatly lessened the danger of invasion for Russia and the native states subject to her. Prince Vórontsoff, realising that he was not strong enough to deal Muridism a mortal blow in existing conditions, contented himself for the most part with strengthening his lines on all sides pending the advent of a favourable moment for resuming a more active policy, and otherwise devoted his very great abilities and energy to the reform of the civil administration. In this field, necessarily extensive and varied in a country like the

IMAM SHAMIL

The First Muslim Guerilla Leader

Haji Murad 112-132
(Kunym Paper)

BY

MUHAMMAD HAMID (Major)

* BOOKS ALL SORTS :
Exported & Produced By :-
MALIK SIRAJUDDIN & SONS
Kashmiri Bazar, Lahore (8) Pakistan
Phones : (042) 52169-853431-311498

2275
323
IMA

Islamic Publications Ltd.

13-E, Shah Alam Market, Lahore (Pakistan)

CHAPTER VIII

HAJI MURAD

Dargos expedition had failed. On this occasion the only excuse Vorontsoff could offer the Emperor for the heavy loss sustained was that "the mountains have now learnt that we can reach them in places hitherto deemed inaccessible. He was determined in the future to advance systematically, cautiously, and to seize only what could be held permanently. Russians devoted the year 1846 mainly to constructive work, the strengthening of existing forts and fortresses, the addition of new ones, the improvement of barrack accommodation, the building of a military road from Akhtee into Georgia over the main chain and the better co-ordination and dispositions of the various forces constituting the army of the Caucasus. The 5th Army Corps as such was to return to Russia, leaving its second battalions as the nucleus of a whole new division, to consist of four five-battalion regiment of infantry with a proportionate increase of artillery and engineers. No offensive operations on a large scale were contemplated, and if any serious fighting took place it could only be as a result of hostile moves on Imam Shamil's part.

It is worth mentioning here that Maj. Gen. Mequeen had offered same set of excuse when he wrote to the British Govt. after the unsuccessful Black mountain campaign. He had written that the places so far inaccessible have been trampled under the British feet.¹ The fact was ignored that the "natives" had made their stay in those areas impossible. It seemed as if the Imam had prepared to strike at the territories of the Dargo confederacy. He was in fact secretly preparing for

1. Gen Moqueen Expedition on Black Mountains 1888.

Haji Murad

113

the invasion of Kabarda, the most unexpected of all his military enterprises.

This episode cannot be understood unless one knows about the freedom movement being waged by Western Caucasus against Russia. This movement kept aflame till 1864 and from time to time efforts were made, to co-ordinate the armed resistance to Russia in both spheres of conflict. Emissaries were now and again despatched by the Tcherkess and other tribes to seek aid or advice from Imam Shamil, who in turn sent his representatives amongst them to stir up movement of resistance when it was at low ebb or to congratulate them on the success that from time to time crowned their efforts against the common enemy. Information as to what took place at any point, however distant spread throughout the Caucasus so quick that it seems unbelievable in the absence of any advanced means of communication; victory at one place would raise the morale of guerrilla fighters at other places. Thus destruction of the Russian fortresses on the Black Sea coast in 1840 was an important factor in Imam Shamil's recovery of power after Akhoulgo. The victory or the defeat of Russia had a great impact on the military potential of Russia and as such it was a matter of vital importance to Imam Shamil that fighting on the western front should continue. He decided that the time had arrived to extend the rule of Sharish from Caspian Sea to Black Sea.

In the east, from the neighbourhood of Vladikavkaz and the Georgian road almost to the Caspian, Muridism won a great success. In the west, from the upper waters of the Kouban to the Black Sea coast, the fight for independence continued. But in between lay Kabarda, inhabited by a warlike race, related in blood to the Tcherkess, which had accepted Russian rule, and since 1822 had abstained from open revolt, though of late increasingly restless. There was thus a gap in the very centre of the fighting line which unless cemented, must always separate the two main areas of conflict. If the Kabardans could take up arms, not only would east and west be linked together, but Imam Shamil's fighting strength would be greatly increased, and Russia would find herself face to face, in the